

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-121-3-17>

МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕЛЕРАДІООРГАНІЗАЦІЙ: СПІВРЕГУЛЮВАННЯ

Ящук Т. О.

аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка м. Київ, Україна

За п'ять останніх років в Україні відбулося суттєве зниження рівня довіри населення до загальнонаціональних і регіональних телерадіоорганізацій. Відповідно до Закону України «Про телебачення і радіомовлення» під телерадіоорганізацією розуміється зареєстрована у встановленому законодавством порядку юридична особа, яка на підставі виданої Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення ліцензії на мовлення створює або комплектує та/чи пакетує телерадіопрограми і/або передачі та розповсюджує їх за допомогою технічних засобів мовлення [3]. За даними опитування, що проводилось USAID-INTERNEWS у 2019 р., цей показник коливався у межах 12-17% для загальнонаціонального та 10-16% для місцевого телебачення і радіо. З'ясовано, що основними причинами та факторами недовіри до медіа середовища є: недостовірність і заангажованість новин; збільшення різнопланової, інколи суперечливої інформації на телеканалах, яким довіряє аудиторія; висвітлення альтернативних думок відбувається у форматі політичної гри опонентів і нав'язування власної точки зору; стикання з неправдивою інформацією у минулому призводить до скептичного ставлення до офіційних і політичних повідомлень; велика кількість спростувань, уточнень і появи згодом нових деталей сприймаються не як виправлення помилки і доведення оновленої інформації, а як спроба маніпуляції; новини без посилань на факти не виглядають як об'єктивні; наявний замовний характер новин та їх заангажованість [5]. У зв'язку з цим виникає потреба у пошуку та вдосконаленні незалежних від прямого державного управління механізмів регулювання діяльності телерадіоорганізацій.

Сьогодні в умовах масової глобалізації та євроінтеграції особливої актуальності набуває вивчення нових механізмів регулювання інформаційного простору України.

Реалізація демократичних принципів розвитку інформаційного простору дасть можливість уникнути в суспільстві політичної цензури, повною мірою забезпечити свободу слова, плюралізм думок, право на інформацію та вільний доступ до неї. У минулі десятиліття зросла кількість досліджень з пошуку альтернатив державному регулюванню. Основний аргумент на їх користь пояснюється невпевненістю щодо ефективності побудованої системи державного регулювання у 2-й пол. ХХ ст., потребою у формуванні кращих механізмів контролю й нагляду, використанні методів з вирішення новітніх викликів і проблемних питань у зв'язку з розвитком технологій в інформаційному просторі необхідністю покращення якості державного регулювання. З метою захисту права на свободу вираження думки вкрай важливо, щоб телерадіоорганізації мали можливість здійснювати свою діяльність незалежно від державного контролю. Першочерговою метою регулювання діяльності медіа має бути сприяння розвитку незалежних і плюралістичних засобів масової інформації, що забезпечує тим самим здійснення права населення отримувати інформацію з різноманітних джерел.

Питання професійної оцінки та регулювання діяльності медіа потребують обговорення та скорішого вирішення. Підхід на основі спільного регулювання може виявитися більш гнучким, більш адаптованим і більш ефективним, ніж пряме законодавче регулювання та саморегулювання.

На думку Комісії з журналістської етики, співрегулювання це коли державний регулятор делегує частину своїх повноважень (зазвичай – щодо оцінки та регулювання контенту) експертному колу (органу), який створено за погодженням з представниками галузі і якому довіряють. При цьому, галузь бере на себе зобов'язання дотримуватися певних правил та обмежень, запобігати порушень (в іншому випадку – вмикається механізм державних покарань), регулятор – визнавати висновки експертів [1].

Відповідно до Директиви (ЄС) 2018/1808 Європейського парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року – співрегулювання у своїй мінімальній формі забезпечує правовий зв'язок між саморегулюванням і національним законодавцем згідно з правовими традиціями Держав-учасниць. У співрегулюванні регуляторну роль розділено між зацікавленими сторонами та урядом або національними регуляторними установами чи органами. Функція відповідних державних органів включає в себе визнання системи співрегулювання, аудит її діяльності і фінансування цієї системи. Співрегулювання має уможливлувати державне втручання у разі невиконання поставлених перед ним

завдань. Без шкоди офіційним зобов'язанням Держав-учасниць щодо транспортування, Директива 2010/13/ЄС заохочує використання само– та співрегулювання. Це не має зобов'язувати Держав-учасниць ані встановлювати режими само– та (або) співрегулювання, ані ставити під загрозу наявні ініціативи зі співрегулювання, що вже існують і ефективно функціонують у Державах-учасницях [6].

На основі викладеного слід зазначити, що в даному документі закладено базові засади механізму реалізації співрегулювання у ЄС щодо законодавчого акту: 1) обов'язкове залучення до регулювання повноважних сторін (держав та недержавні учасники);

2) механізм співрегулювання застосовується на основі критеріїв, визначених у законодавчому акті;

3) обов'язкове визначення проблемних питань окремих сфер економічної діяльності;

4) залучення досвіду, практика зацікавлених сторін;

5) здійснення співрегулювання з метою зменшення законодавчого тягаря;

6) визначення ступеня спільного регулювання;

7) дотримання принципу пропорційності, визначеного нормативно-правовим актом;

8) визначення заходів для виконання акту із співрегулювання (або його недотримання чи невиконання).

Із вищесказаного можна зробити висновок, що міжнародні організації беруть активну участь у створенні правової бази для регулювання діяльності телерадіоорганізацій. Міжнародно-правові акти, які приймаються на рівні міжнародних організацій, мають дуже важливе значення для вирішення глобальних питань в українському інформаційному просторі. Вони регулюють як технічний бік діяльності медіа, так і надають захист та гарантії права на вільне вираження думок, що є основою діяльності телерадіоорганізацій. Навіть ті правові джерела, які не мають наказового характеру, відіграють значну роль у регулюванні діяльності електронних аудіовізуальних ЗМІ, адже вони виступають стандартами, на які потрібно рівнятися національним законодавцям, а також слугують потужною базою для створення обов'язкових нормативних актів як міжнародного, так і національного характеру.

Саме такий підхід, на нашу думку, повинен стати пріоритетним для України. Ґрунтуючись на європейській системі можна створити в Україні таку систему регулювання телерадіоорганізацій, яка б враховувала новітні тенденції розвитку механізмів регулювання

світового інформаційного простору. Задля цього достатньо в нести зміни до чинного Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

Література:

1. До якого виду регуляції готова медіа індустрія – саморегуляція, співрегулювання чи державне регулювання? URL: <https://www.cje.org.ua/ua/news/do-yakogo-vydu-regulyaciyi-gotova-media-industriya-samoregulyaciya-spivregulyuvannya-chy> (дата звернення: 05.07.2021).

2. Оперативні матеріали Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення.// Вебпортал Національної Ради України з питань телебачення та радіомовлення / Національної Ради України з питань телебачення та радіомовлення. URL: <https://www.nrada.gov.ua/> (дата звернення: 05.07.2021).

3. Про телебачення і радіомовлення :Закон України від 21 груд. 1993 р.No3759-ХІІ.// База даних ВР України / ВР України. URL: <https://cutt.ly/2kH0aVk>(дата звернення: 01.07.2021).

4. Співрегулювання у новому законопроекті про медіа. URL: <https://www.nrada.gov.ua/spivregulyuvannya-u-novomu-zakonoprojekti-pro-media/> (дата звернення: 20.06.2021).

5. Ставлення населення до ЗМІ та споживання різних типів медіа у 2019 р. Опитування USAID-INTERNEWS. URL: <http://bit.ly/31vfr73> (дата звернення: 28.06.2021).

6. DIRECTIVE (EU) 2018/1808 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 14 November 2018 amending Directive 2010/13/EU on the coordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in Member States concerning the provision of audiovisual media services (Audiovisual Media Services Directive) in view of changing market realities. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/1808/oj?fbclid=IwAR0WcNvNubKf3kOF40Xuz0EGfAZ582tprZgkF5oH6wN9ysEMcL0> (дата звернення: 18.06.2021).